

# การใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

## บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการใช้ดัชนีปริจเฉทเพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย โดยศึกษาจากข้อมูลเสียงสนทนาเรื่องสัพเพเหระระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกับเพื่อนชาวญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า 1. ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้พูดชาวญี่ปุ่น 2. Type a (ดัชนีปริจเฉทแสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำก่อนหน้ากับถ้อยคำด้านหลัง หรือคำสันธาน) และ Type b (ดัชนีปริจเฉทแสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง) เป็นดัชนีปริจเฉทที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนามากที่สุด โดย Type a พบการใช้「で」ในสัดส่วนที่สูงมากและเป็นคำที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนิยมใช้เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในการสนทนาภาษาญี่ปุ่น ส่วน Type b มีแนวโน้มในการใช้คู่กับดัชนีปริจเฉทคำอื่นมากที่สุด อาจเป็นเพราะ Type b มีลักษณะเป็นคำสันธาน และออกเสียงคล้ายคลึงกับภาษาไทย จึงทำให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา 3. ผลเรื่องความถูกต้องและเป็นธรรมชาติของการใช้ดัชนีปริจเฉทที่พบในงานวิจัยนี้ไม่ได้แปรผันตามสัดส่วนการใช้ที่พบเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุของการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดพลาดมาจากการที่ผู้เรียนไม่มีความรู้เรื่องข้อจำกัดหรือวิธีใช้ รวมถึงการถ่ายโอนทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์

คำ

## สำคัญ

ดัชนีปริจเฉท, เปลี่ยนหัวข้อสนทนา, การสนทนาเรื่องสัพเพเหระ, กลยุทธ์, ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

# The Use of Topic-Shifting Discourse Markers by Thai Learners of Japanese

## Abstract

This research aims to examine the use of discourse markers as topic-shifting strategies employed by Thai learners of Japanese. The study is based on audio data of small-talk conversations between Thai learners of Japanese and their Japanese friends. The findings reveal that: 1) Thai learners of Japanese use topic-shifting discourse markers at a higher frequency than native Japanese speakers; 2) Type a (discourse markers indicating logical relationships between preceding and succeeding discourse, or conjunctions) and Type b (discourse markers indicating the reason for introducing the subsequent utterance) are the discourse markers most frequently used for topic shifting, with Type a showing particularly high usage of *でも* (demo), which is a popular choice among Thai learners of Japanese for performing various conversational functions in Japanese, whilst Type b demonstrates the greatest tendency to be used in combination with other discourse markers, possibly because these Type B markers are short and phonologically similar to Thai, which makes them a popular strategic choice for topic shifting; 3) However, the high frequency of usage does not correspond proportionally to correctness and naturalness of application. Analysis revealed that the causes of unnatural or erroneous usage stem from learners' lack of knowledge about usage constraints or proper application contexts, as well as pragmatic transfer.



## Key words

discourse markers, topic shifting, small talk, strategies, Thai learners of Japanese

## 1. บทนำ

ดัชนีปริจเฉท<sup>1</sup> (談話標識/discourse marker) (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “DM”) หรือตัวบ่งชี้ในระดับปริจเฉท ทำหน้าที่บอกให้ผู้ร่วมสนทนาทราบเป็นนัยถึงการเปลี่ยนผ่านจากปริจเฉทคำหนึ่งไปสู่อีกคำหนึ่ง และช่วยให้การสนทนาดำเนินไปอย่างราบรื่น Schiffrin (1987) กล่าวว่า “ดัชนีปริจเฉท คือ องค์ประกอบที่ขึ้นต่อกันตามลำดับซึ่งล้อมกรอบหน่วยการพูด”<sup>2</sup> หรืออาจกล่าวได้ว่า DM มีบทบาทสำคัญที่ใช้เชื่อมหรือสรุปถ้อยคำ และเป็นองค์ประกอบที่สร้างบทสนทนาบางส่วนขึ้นมา ไม่ได้อยู่แบบเอกเทศแต่จะปรากฏขึ้นและใช้งานได้ก็ต่อเมื่อมีบริบทหน้าหลัง เช่น “เขามาสาย เพราะฉะนั้นเลยถูกรุข” หากไม่มีบริบทหรือถ้อยคำด้านหน้าคำว่า “เพราะฉะนั้น (เลย)” ผู้ฟังจะไม่เข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงถูกรุข ด้วยเหตุนี้ DM จึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ผู้พูดและผู้ฟังใช้ร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหาที่พูดถึงในบทสนทนา

โดยทั่วไปเราสามารถพบเห็นการใช้ DM นี้ในการสนทนาภาษาต่าง ๆ อย่างในภาษาอังกฤษมีการใช้คำสันธาน “and” “but” “or”, คำอุทาน “oh” หรือวลี “you know” “I mean” ส่วนในภาษาไทยก็มีการใช้วลี “ว่าแต่” “พูดถึง” หรือ “แล้วก็” โดยมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แต่ละคำ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมสนทนา, บริบทการสนทนา รวมถึงโครงสร้างทางความคิดของผู้พูดอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังและมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้คนในแต่ละชาติ อันเป็นมุมมองทางด้านภาษาศาสตร์สังคมด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เราอาจเคยได้ยินผู้พูดชาวญี่ปุ่นใช้คำว่า「あのう」「えっと」ในการสนทนาบ่อยครั้ง คำเหล่านี้ใช้ทำหน้าที่ประวิงเวลาในระหว่างที่ผู้พูดกำลังคิดหาคำพูดเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างหรือความเงียบขึ้นระหว่างการสนทนา สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการรักษาความต่อเนื่องระหว่างมีปฏิสัมพันธ์กัน DM เปรียบเสมือนเสาสัญญาณที่ช่วยบอกทิศทางของการสนทนาต่อจากนี้ รวมถึงยังเป็นเครื่องหมายที่แสดงการคำนึงใส่ใจของผู้พูดที่มีต่อผู้ร่วมสนทนาด้วย จึงเป็นคำที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมักเลือกใช้ในการสนทนา 伊藤 (2018) กล่าวว่า ส่วนต้นของถ้อยคำคือ ตำแหน่งที่สามารถแสดงถึงความสัมพันธ์กับบริบทก่อนหน้าได้ อีกทั้งยังเป็นตำแหน่งที่สามารถคาดการณ์ได้ว่าถ้อยคำที่จะถูกผลิตขึ้นหลังจากนี้จะมีลักษณะเป็นอย่างไร อันสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของ DM ในภาษาญี่ปุ่น

ถึงแม้จะมีงานวิจัยเรื่องการใช้ DM ในภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมากและมีการศึกษามาอย่างยาวนาน รวมทั้งมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาต่างประเทศซึ่งรวมถึงภาษาญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน ทว่า งานวิจัยที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกลับพบน้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมุ่งเน้นด้านไวยากรณ์และคำศัพท์เป็นหลัก ส่วน DM ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงถ้อยคำและช่วยให้การสื่อสารดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติกลับถูกมองข้ามไป งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาเรื่องการใช้ DM เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยว่ามีการใช้อย่างไร รวมทั้ง DM คำดังกล่าวใช้ได้ถูกต้องและเป็นธรรมชาติหรือไม่อย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยให้มีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ตลอดจนลดความเข้าใจผิดอันเป็นการส่งเสริมสมรรถนะเรื่องการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

## 2. คำจำกัดความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 2.1 คำจำกัดความที่ใช้

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัยนี้อ้างอิงตามงานวิจัยดังต่อไปนี้

<sup>1</sup> พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับปี 2560 ใช้คำเรียกว่า “ตัวบ่งชี้สัมพันธ์สาร”

<sup>2</sup> ข้อความเดิมในต้นฉบับ “sequentially dependent elements that bracket units of talk” (Schiffrin 1987: 31)

“การสนทนาเรื่องศัพท์เฉพาะ<sup>3</sup>” หมายถึง “การสนทนาซึ่งเป็นกิจกรรมการใช้เวลาร่วมกับอีกฝ่ายในสถานการณ์ที่ไม่มีภารกิจใดที่จำเป็นต้องปฏิบัติให้ลุล่วง หรือแม้จะมีก็ไม่ได้อยู่ระหว่างการดำเนินภารกิจนั้น”<sup>4</sup> (筒井 2012: 33)

“ดัชนีปริจเฉท” หมายถึง “ตัวบ่งชี้ที่วางอยู่รอบ [เนื้อหาหลัก] อันเป็นสารที่ผู้พูดต้องการถ่ายทอดและทำหน้าที่ส่งสัญญาณวิธีการตีความความหมายเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาดังกล่าวอย่างถูกต้อง อีกทั้งในการส่งสัญญาณวิธีการตีความสำนวนภาษาที่ว่าจะมุ่งเน้นในเชิงปริจเฉท (discourse-oriented) อันจะช่วยให้ผู้ฟังหันมาสนใจในแง่มุมต่าง ๆ ตามบริบท เช่น โครงสร้างปริจเฉท<sup>6</sup>, คุณค่าของข้อมูล, การแสดงออกถึงท่าทีและอารมณ์ของผู้พูด ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ฯลฯ”<sup>7</sup> (廣瀬 2020: 6)

## 2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 2.2.1 งานวิจัยเรื่องดัชนีปริจเฉทที่ใช้เริ่มต้นการสนทนาของผู้พูดชาวญี่ปุ่น

村上・熊取谷 (1995) ถือเป็นหนึ่งในงานวิจัยที่บุกเบิกเรื่องรูปสำนวนภาษาที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในภาษาญี่ปุ่นโดยกล่าวว่า “รูปสำนวนภาษาที่ใช้เริ่มต้นการสนทนา คือ พฤติกรรมการแสดงความเชื่อมโยงหรือการแสดงออกทางภาษาที่พบในส่วนเริ่มของหัวข้อสนทนาถัดไป”<sup>8</sup> และได้จำแนกรูปสำนวนภาษานี้ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ a) คำที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้ b) คำที่มีกรกระทำต่ออีกฝ่าย c) ดัชนีปริจเฉทและคำที่แฝงนัยการพัฒนาปริจเฉทโดยใช้สำนวนภาษาเพื่ออธิบายภาษา (Metalinguage)<sup>9</sup> d) การให้กรอบการสนทนาในหัวข้อถัดไป e) การแสดงถึงเรื่องที่จะพูดในหัวข้อดังกล่าว ประเภทรูปสำนวนภาษาทั้ง 5 นี้จำแนกจากมุมมองเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างปริจเฉทที่อยู่หน้าหลัง และมุมมองเรื่องโครงสร้างการพัฒนาเนื้อหาในหัวข้อสนทนาต่อมาภายหลัง 楊 (2005) ได้เพิ่มประเภท “สำนวนแสดงความลึกลับ” แล้วจำแนกรูปสำนวนภาษาขึ้นมาใหม่เป็น 6 ประเภท ได้แก่ a) สำนวนที่ทำให้กลายเป็นประเด็นการสนทนา b) สำนวนแสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้ c) แสดงความลึกลับใจ d) คำบ่งชี้ประเภทสนทนา e) สำนวนภาษาเพื่ออธิบายภาษา f) คำเรียกขาน อย่างไรก็ตามเกณฑ์ที่ใช้จำแนกรูปแบบการพัฒนาหัวข้อสนทนาในแต่ละประเภทของ村上・熊取谷 ยังคลุมเครือในบางประเด็นรวมทั้งการจำแนกรูปสำนวนภาษาทั้ง 5 ประเภทนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากวิเคราะห์ผ่านข้อมูลการสนทนา เช่นเดียวกับ การจำแนกประเภทของ 楊 ที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าใช้เกณฑ์ใดในการจำแนกประเภทดังกล่าว

สำหรับงานวิจัยอื่นที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้พูดชาวญี่ปุ่น ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างงานวิจัยของ 田中 (2015) 若松 (2021) และ 張 (2022) แล้วสรุปออกมาในภาพรวมดังนี้

ผลของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้พูดชาวญี่ปุ่นข้างต้นนี้สะท้อนภาพรวมเรื่องบทบาทและรูปแบบการใช้งานที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละแง่มุม กล่าวคือ งานวิจัยของ 田中 (2015) ที่ศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การใช้ DM เพื่อเริ่มหัวข้อสนทนาระหว่างผู้พูดชาวจีนกับผู้พูดชาวญี่ปุ่นพบว่า ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มใช้ DM ประเภทคำเติมเต็ม

<sup>3</sup> บางงานวิจัยเรียกว่า “การสนทนาแบบเป็นกันเอง”

<sup>4</sup> ข้อความเดิมในต้นฉบับ 「特定の達成するべき課題がない状況において、あるいは課題があってもそれを行っていない時間において、相手と共に時を過ごす活動として行う会話」(筒井 2012: 33)

<sup>5</sup> ตัวอย่างเช่นในถ้อยคำที่ว่า “เอ่อ ขอมิปากกาด้านนี้ได้ไหม” “เอ่อ” คือคำบ่งชี้ที่นำหน้าถ้อยคำแสดงการขออนุญาตซึ่งเป็นเนื้อหาหลักที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร และทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจอีกฝ่าย

<sup>6</sup> ตัวอย่างเช่นในบทสนทนาแสดงการขอร้องจะประกอบด้วยปริจเฉทที่มีเนื้อหาส่วนต่าง ๆ เช่น ส่วนเกริ่นนำ ส่วนขอร้อง ส่วนตอบรับ/ตอบปฏิเสธ ซึ่งเรียกว่า “โครงสร้างปริจเฉท” โดยในแต่ละปริจเฉทจะมีการใช้ดัชนีปริจเฉทประเภทต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงความ เช่น “คือว่า” ใช้เชื่อมโยงเนื้อความอธิบาย, “แล้ว” “ที่นี่” ใช้เชื่อมโยงเนื้อความเพิ่มเติม หรือ “แต่” ใช้เชื่อมโยงเนื้อความขัดแย้ง

<sup>7</sup> ข้อความเดิมในต้นฉบับ 「話し手が主に伝達しようとする発話メッセージ [命題内容] の周辺に位置し、聞き手がその内容を正しく理解するように意味解釈の仕方を合図する標識である。そして、その意味解釈の仕方を合図するにあたり、談話的志向性を備えており、文脈に応じ、談話構造、情報価値、話し手の態度表明・感情表出、対人関係などに聞き手の意識を向けさせる言語表現である。」(廣瀬 2020: 6)

<sup>8</sup> ข้อความเดิมในต้นฉบับ 「後続トピックの開始部に見られる結束性表示行動・言語表示」(村上・熊取谷 1995: 105)

<sup>9</sup> ตัวอย่างเช่นการใช้คำว่า 「話は変わるけど」 ที่แปลว่า “ขอเปลี่ยนเรื่องนะ” เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

เช่น「あのう」「なんかな」มากกว่าการใช้ DM ประเภทคำสันธานซึ่งส่งผลต่อทิศทางการสนทนาโดยตรง ในทำนองเดียวกัน 張 (2022) ที่ศึกษาแนวโน้มการใช้ DM ตอนเริ่มเล่าเรื่องพบว่า「なんかな」ถูกนำมาใช้เพื่อเริ่มต้นเล่าเรื่องมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้พูดยังคงต้องการเล่าเรื่องของตัวเองต่อไป ในขณะที่ DM คำอื่นอย่างเช่น「そう」「でも」「で」「あの(一)」ถูกนำมาใช้เมื่อผู้พูดเป็นฝ่ายเริ่มต้นเล่าเรื่องขึ้นมาเอง ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่เล่าเรื่องเพื่อตอบคำถามคู่สนทนาซึ่งมักปรากฏการใช้คำอุทานอย่างเช่น「あ」「あー」「うん」「あの(一)」「いっや」 รวมทั้งค้นพบกฎเกณฑ์เรื่องลำดับคำเมื่อมีการใช้ DM หลายคำร่วมกันซึ่งใช้เพื่อสะท้อนท่าทีของผู้พูด เพื่อประวิงเวลา หรือเพื่อปรับแก้เนื้อหาภายในถ้อยคำ ในขณะที่ผลการศึกษาของ 若松 (2021) ชี้ให้เห็นว่ารูปสำนวนภาษาที่มักปรากฏตอนต้นของการสนทนา ได้แก่「え(一)」 「でも」「なんかな」 มีบทบาทเฉพาะในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำและรูปแบบการพัฒนาหัวข้อสนทนาที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ「え(一)」ใช้พัฒนาหัวข้อสนทนาใหม่จากการถามคำถามอีกฝ่ายซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ที่ตัวผู้ฟัง (หรือผู้ฟังรู้ข้อมูล) ส่วน「でも」 ใช้เพื่อพัฒนาหัวข้อสนทนาในมุมมองที่ต่างไปจากที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้านั้นและมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ที่ตัวผู้พูด (หรือผู้พูดรู้ข้อมูล) และ「なんかな」 จะมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างปริจเฉทในแง่ที่เป็นการย้อนกลับไปเล่าเรื่องของตัวเอง จึงใช้เพื่อเล่าเรื่องของตัวเองต่อไปและมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ที่ตัวผู้พูด

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาของงานวิจัยข้างต้นในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มใช้ DM ที่ทำหน้าที่ประวิงเวลาและปรับทิศทางการสนทนามากกว่าการใช้ DM ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงเชิงตรรกะอย่างเช่น คำสันธาน อีกทั้งการเลือกใช้ DM ยังเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับโครงสร้างปริจเฉทในแง่ที่ว่า ผู้พูดเป็นคนเริ่มเล่าเรื่องราวขึ้นมาเองหรือเป็นการตอบคำถามคู่สนทนาซึ่งจะส่งผลต่อการเลือกใช้ DM ที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากบทบาทหน้าที่เพื่อเชื่อมโยงถ้อยคำแล้ว DM ยังเป็นกลไกสำคัญในการแสดงท่าทีของผู้พูด กำหนดทิศทางและช่วยขับเคลื่อนปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารของผู้พูดชาวญี่ปุ่นอย่างมีนัยสำคัญ

### 2.2.2 งานวิจัยเรื่องการใช้ดัชนีปริจเฉทของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น ในที่นี้ผู้วิจัยยกตัวอย่างงานวิจัยของ 小暮 (2002) และ 張 (2023) แล้วสรุปออกมาในภาพรวมดังนี้

ผลของงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการใช้ DM ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถทางภาษากับรูปแบบการเลือกใช้ DM ที่แตกต่างจากเจ้าของภาษาอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ 小暮 (2002) พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในแต่ละระดับไม่ว่าจะเป็นต้น กลางหรือสูง ต่างพยายามใช้รูปสำนวนภาษาบางอย่างเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่สูงเช่นเดียวกับผู้พูดเจ้าของภาษา อย่างไรก็ตาม จำนวนและความหลากหลายของรูปสำนวนภาษาที่ใช้ล้วนแปรผันไปตามระดับความสามารถ กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถสูงมีแนวโน้มใช้รูปสำนวนได้หลากหลายมากกว่า การค้นพบประเด็นดังกล่าวนี้สะท้อนถึงพัฒนาการทางภาษาและความใกล้เคียงกับรูปแบบการใช้ภาษาของเจ้าของภาษา ในขณะที่ 張 (2023) ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีน โดยพบว่าผู้เรียนมักเริ่มเล่าเรื่องโดยไม่ใช้ DM หรือใช้ในสัดส่วนที่จำกัดอีกทั้งไม่นิยมใช้ DM ที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นนิยมใช้อย่าง「なんかな」「そう」 แต่กลับใช้「あと」มากกว่า อันสะท้อนอิทธิพลของการถ่ายโอนทางภาษาจากภาษาแม่ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากผู้เรียนจะไม่ได้ใช้ DM ตามแบบเจ้าของภาษาแล้ว แต่ยังมีรูปแบบการเลือกใช้ที่แตกต่างออกไปโดยมีปัจจัยเรื่องภาษาแม่เข้ามาเกี่ยวข้อง

งานวิจัยข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะตระหนักและพยายามใช้ DM ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา แต่ก็ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านจำนวน ความหลากหลายและความสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ภาษาของผู้พูดชาวญี่ปุ่น อีกทั้งยังสะท้อนถึงอิทธิพลของระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นและภาษาแม่ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ DM ของผู้เรียน อันเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกลไกการใช้ DM ของผู้เรียนในบริบทการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์

กล่าวโดยสรุปคือ งานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ DM ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา โดยผลการศึกษาของ 若松 (2021) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของรูปสำนวนภาษาที่ใช้กำหนดเนื้อหาถ้อยคำและรูปแบบของการพัฒนาหัวข้อสนทนา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาการสนทาระหว่างผู้ที่เพิ่งรู้จักกัน (田中2015, 若松 2021) หรือแม้จะศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้ที่เพิ่งรู้จักกันกับเพื่อนสนิท แต่ไม่ได้กล่าวถึงผลในรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการใช้ว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร (張 2022) ในขณะที่งานวิจัยในกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น แม้จะนำเสนอข้อค้นพบที่น่าสนใจ เช่น การใช้ DM ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่หรือการเลือกใช้ที่สัมพันธ์กับระดับความสามารถทางภาษา (小暮 2002, 張 2023) แต่ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่เพียงข้อมูลของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนหรือผู้เรียนชาติอื่น ๆ ยังไม่มีงานใดที่ศึกษาลักษณะการใช้ DM ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยโดยตรงนอกจากงานวิจัยของ ยุพวรรณ โสภิตวุฒิวังค์ (2566) ที่ศึกษาเฉพาะการใช้「で も」ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการใช้ DM ของผู้เรียนชาวไทยจึงมีความสำคัญเช่นกันเนื่องจากผู้เรียนกลุ่มนี้มีลักษณะของภาษาแม่และบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากผู้เรียนชาติอื่น

### 3. ระเบียบวิธีวิจัย

#### 3.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและวิธีเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มเก็บตัวอย่างการสนทนาเรื่องสัพเพเหระระยะเวลาประมาณ 30 นาทีของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “NNS”) และผู้พูดชาวญี่ปุ่น (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “NS”) เพศหญิง อายุ 20-29 ปี จำนวน 8 กลุ่ม (แต่ละกลุ่มประกอบด้วย NNS 1 คน และ NS 2 คน รวมทั้งหมด 3 คน) และเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม 2561 ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าบุคคลทั้งสามต้องรู้จักกันในระดับหนึ่งและเคยพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้วิจัยจึงให้ NNS เป็นผู้ติดต่อเลือก NS อีก 2 คนอย่างอิสระตามเงื่อนไขที่กำหนด (เพศเดียวกัน อายุหรือชั้นปีการศึกษาใกล้เคียงกัน) ส่วน NNS ต้องมีความสามารถภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ระดับ N2 ขึ้นไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์

กลุ่มตัวอย่าง		อายุหรือ ชั้นปี	ถิ่นที่เกิด <sup>10</sup>	ระดับความสามารถทาง ภาษาญี่ปุ่น (JPLT)	สถานที่เก็บข้อมูล	ระยะเวลา
กลุ่ม 1	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N1	ฮอกไกโด (ฮอกไกโด)	26 นาที
	NS1	U1	ฮอกไกโด			
	NS2	U1	ฮอกไกโด			
กลุ่ม 2	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N2	คันโต (ชิบะ)	30 นาที
	NS1	U1	คานางาวะ			
	NS2	U1	ฮอกไกโด			
กลุ่ม 3	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N2	คันโต (ชิบะ)	32 นาที
	NS1	U2	ชิซูโอกะ			
	NS2	U2	ชิซูโอกะ			
กลุ่ม 4	NNS	24	กรุงเทพฯ	N2	คันโต (โตเกียว)	31 นาที
	NS1	24	ไซตามะ			
	NS2	24	ไซตามะ			

กลุ่มตัวอย่าง		อายุหรือ ชั้นปี	ถิ่นที่เกิด <sup>10</sup>	ระดับความสามารถทาง ภาษาญี่ปุ่น (JPLT)	สถานที่เก็บข้อมูล	ระยะเวลา
กลุ่ม 5	NNS	U3	ลพบุรี	N1	คันไซ (โอซาก้า)	29 นาที
	NS1	U3	อิบารากิ			
	NS2	U3	โทกushima			
กลุ่ม 6	NNS	U3	กรุงเทพฯ	N2	คันไซ (โอซาก้า)	36 นาที
	NS1	U4	โอซาก้า			
	NS2	U4	โอซาก้า			
กลุ่ม 7	NNS	D1	กรุงเทพฯ	N1	คันไซ (โอซาก้า)	30 นาที
	NS1	M1	นารา			
	NS2	M1	กิฟุ			
กลุ่ม 8	NNS	D1	เชียงใหม่	N2	คันไซ (โอซาก้า)	26 นาที
	NS1	M1	ฮอกไกโด			
	NS2	M2	อิโรชิมิ			

อนึ่ง ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดสถานที่สำหรับเก็บข้อมูลเป็นพิเศษ กลุ่มตัวอย่างใช้โอกาสที่พบบนเป็นปกติ เช่น ก่อนหรือหลังคาบเรียน การนัดกินข้าว จากนั้นบันทึกเสียงสนทนาด้วยอุปกรณ์ที่มี เช่น โทรศัพท์มือถือ แล้วจึงนำมาถอดเสียง (Transcription) โดยอ้างอิงระบบตัวอักษรและสัญลักษณ์ของ 西坂・串田・熊谷 (2008) ตามความหมายด้านล่างนี้

[	จุดเริ่มส่วนพูดที่ซ้อนกัน	¥	ถ้อยคำที่พูดไปหัวเราะไป
=	ถ้อยคำที่พูดต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอน	::	เสียงพูดที่เปล่งเสียงยาว
.h	เสียงสุดท้ายใจเข้า	.	เสียงข้างท้ายลดต่ำลงจนเกิดช่วงวรรคขึ้นมา
(0.0)	จำนวนวินาทีที่เสียงขาดหายไประหว่างพูด	::	เสียงข้างท้ายต่ำลงเล็กน้อยแต่ยังคงดำเนินต่อไป
(.)	ช่วงเว้นว่างที่ต่ำกว่า (0.2)	?	เสียงข้างท้ายที่ขึ้นสูง

### 3.2 ขอบเขตการวิจัยและขั้นตอนการวิเคราะห์

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาเฉพาะ DM ที่ปรากฏหน้าถ้อยคำตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ดังนั้น DM ที่ปรากฏอยู่ภายในถ้อยคำหรือปรากฏด้านหลังถ้อยคำจึงไม่เข้าข่ายการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ อีกทั้งในการนับจำนวน DM ที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาจะนับเฉพาะคำที่แตกต่างกัน ไม่นับคำซ้ำ

「えっ、神奈川って：なんか :: 富士山も見える？」

○ (เข้าข่าย) × (ไม่เข้าข่าย) × (ไม่เข้าข่าย) = จำนวน 1 คำ

「おっ、でも、なんか、留学：達には：」

① ② ③ = จำนวน 3 คำ

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้พูดชาวญี่ปุ่นที่เป็นอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นในการประเมินความถูกต้องและ

<sup>10</sup> แม้กลุ่มตัวอย่างแต่ละชาติจะมีถิ่นที่เกิดที่หลากหลายและอาจใช้ภาษาถิ่นที่แตกต่างกันออกไป แต่ผู้วิจัยอนุมานว่าแม้มีความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นเกิด แต่กลุ่มตัวอย่างแต่ละชาติล้วนมีความคิดและมีรูปแบบการใช้ภาษาอันมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกัน

เป็นธรรมชาติของการใช้ตามเกณฑ์ต่อไปนี้ <○ (ถูกต้อง) หมายถึง ใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ สื่อเจตนาของผู้พูดได้ชัดเจนตรงประเด็น>, <△ (ไม่เป็นธรรมชาติ) หมายถึง การใช้ดังกล่าวไม่ผิดหลักไวยากรณ์ แต่อาจทำให้ภาพลักษณ์ของผู้พูดเปลี่ยนไป หรืออาจตีความเจตนาการสื่อสารผิดเป็นอย่างอื่นได้>, <× (ผิด) หมายถึง การใช้ที่ผิดหลักไวยากรณ์และอาจส่งผลร้ายแรงคือทำให้การสื่อสารล้มเหลว>

อนึ่ง การวิเคราะห์ประเภท DM ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้กรอบการจำแนกประเภทของ田中 (2018) ซึ่งใช้หลักเกณฑ์ 3 ข้อ ได้แก่ 1. แสดงการตระหนักรู้ของผู้พูดที่มีต่อความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างถ้อยคำ 2. แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้าหรือถ้อยคำด้านหลัง 3. แสดงสภาวะทางจิตใจของผู้พูด แล้วจำแนกออกเป็น 5 ประเภทดังตารางที่ 2 สำหรับเกณฑ์จำแนกประเภทของ 田中 ซึ่งให้เห็นว่า DM มีบทบาทครอบคลุมการสื่อสารในแง่ต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างภาษา (การเชื่อมโยงถ้อยคำ), การมีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม (ท่าทีของผู้พูด) และมิติด้านจิตใจ (การจัดการกระบวนการคิดหรือการสื่อสารของผู้พูด) จึงอาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์จำแนกนี้ช่วยอธิบาย DM ในฐานะที่เป็น “ตัวเชื่อม” ทางภาษา รวมถึงช่วยไขความกระจ่างในฐานะที่ DM เป็นหนึ่งในกลไกที่สะท้อนการใช้ภาษาของผู้คนในแต่ละวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ รายละเอียดการจำแนกประเภทที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้เนื้อหาบางส่วนจะแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 2 การจำแนกประเภทของ 田中 (2018)

เกณฑ์	ประเภท	ตัวอย่าง DM
แสดงการตระหนักรู้ของผู้พูดที่มีต่อความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างถ้อยคำ	a) DM แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำที่อยู่หน้าและหลัง	でも、で、だから、あと、それで等
	b) DM แสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง	<รู้สึกตัวหรือนึกขึ้นได้>: あ(っ)、え(っ)等 <คาดคะเน>: じゃ、そうすると等
แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้าหรือถ้อยคำด้านหลัง	a) DM แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	いや、ええ、ああ、そう、うん、ふーん、そっか、へえ等
	b) DM แสดงท่าทีของผู้พูดในเนื้อความของถ้อยคำด้านหลัง	なんか、まあ、やはり、結構、確かに等
แสดงสภาวะทางจิตใจของผู้พูด	DM แสดงปฏิบัติการเชิงจิตใจของผู้พูด <sup>11</sup>	あの、えっと、その等

## 4. ผลการวิเคราะห์

### 4.1 จำนวนครั้งของการใช้ดัชนีปริจเฉทตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในภาพรวม

จากข้อมูลเสียงสนทนาเรื่องสัพเพเหระระหว่างผู้พูด 3 คนที่เป็นเพื่อนสนิทกันความยาวรวม 240 นาที พบว่ากลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนหัวข้อสนทนามารวมทั้งสิ้น 354 ครั้ง จำแนกเป็น NS=197 ครั้ง และ NNS=157 ครั้ง (NS = 12.3 ครั้งต่อคน และ NNS = 19.6 ครั้งต่อคน)<sup>12</sup> และมีสัดส่วนการใช้ DM ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาดังตารางที่ 3

<sup>11</sup> 「心的操作」 หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา เช่น การนึกหาคำ การวางแผนสิ่งที่จะพูด หรือการเว้นจังหวะเวลาที่นึกคำพูดไม่ออก เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนสภาวะภายในของผู้พูด และเป็นเครื่องมือควบคุมจังหวะการสนทนาเพื่อรักษาความต่อเนื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การใช้คำว่า 「ええと」

<sup>12</sup> วิธีคำนวณค่าเฉลี่ย NS คือ  $197 \div 16 = 12.3125$  ครั้ง และ NNS คือ  $157 \div 8 = 19.625$  ครั้ง



ตารางที่ 3 สัดส่วนการใช้ดัชนีปริจเฉทตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในภาพรวม

	ใช้ดัชนีปริจเฉท	ไม่ใช้ดัชนีปริจเฉท	รวม (หน่วย: ครั้ง)
NNS	98 (69.29%)	59 (36.71%)	157 (100%)
NS	103 (52.28%)	94 (47.72%)	197 (100%)
รวม	201 (56.78%)	153 (43.22%)	354 (100%)

จากผลตารางที่ 3 สรุปได้ว่า การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาบางครั้งอาจไม่จำเป็นต้องอาศัย DM เช่น การเปลี่ยนหัวข้อหลังจากที่เกิดความเงียบขึ้น หรือการเปลี่ยนหัวข้อโดยหยาบยกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตรงหน้าขณะนั้นแล้วพัฒนาขึ้นเป็นหัวข้อสนทนาใหม่ แต่กรณีเช่นนี้พบได้แต่ไม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่แล้วพบว่า การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเกินกว่าครึ่งของทั้ง NS และ NNS เกิดขึ้นจากการใช้ DM (201 ครั้ง หรือเท่ากับ 56.78%) สิ่งนี้สะท้อนถึงบทบาทของ DM ซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการสนทนาภาษาญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ DM ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาพบว่า NNS มีแนวโน้มใช้ที่มากกว่าอย่างเห็นได้ชัด โดยมีสัดส่วนการใช้มากเกือบ 70% ของการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาทั้งหมดของ NNS หรืออาจกล่าวได้ว่า DM ถูกใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการช่วงชิงผลัดพูด<sup>13</sup> มาเป็นของตนเองเมื่อต้องการเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

#### 4.2 ลักษณะการใช้ดัชนีปริจเฉทเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในภาพรวม

ผลการศึกษาต่อจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยอ้างอิงกรอบการจำแนกประเภทของ 田中 (2018) แต่มีการปรับแก้เนื้อหาบางส่วน แบ่งประเภทย่อยและอธิบายคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของ DM แต่ละประเภทเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นความแตกต่างในแต่ละประเภทได้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กรอบการจำแนกประเภท DM ในงานวิจัยนี้

ประเภท	คุณลักษณะ	บทบาทหน้าที่	DM ที่พบในงานวิจัยนี้
Type a) DM แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำก่อนหน้ากับถ้อยคำด้านหลัง	คำที่เชื่อมโยงระหว่างถ้อยคำให้มีความสัมพันธ์กันในเชิงตรรกะ เช่น เปรียบเทียบ ขัดแย้ง เหตุผล	ช่วยให้ผู้ฟังมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาความในถ้อยคำที่อยู่หน้าและหลังลดความกำกวมในการสื่อสารเนื่องจากเนื้อหาสอดคล้องกันในเชิงตรรกะ	でも、で、だから
Type b) DM แสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง	คำที่เปรียบเสมือนเครื่องบ่งชี้ที่ช่วยปูทางหรือให้เหตุผลประกอบการนำมาสู่ถ้อยคำด้านหลัง	ช่วยให้ผู้ฟังรับรู้ว่าถ้อยคำด้านหลังไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่เกิดขึ้นเนื่องจากแรงผลักดันบางอย่างที่อยู่ในบริบทก่อนหน้า	<รู้สึกตัวหรือนึกขึ้นได้ <sup>14</sup> > あ(っ)、え(っ)、お(っ)、 ああ <คาดคะเน> じゃ、それ じゃ

<sup>13</sup> การช่วงชิงผลัดพูด คือ การขโมยผลัดพูดจากผู้พูดคนอื่นมาเป็นของตนเอง เช่น การพูดแทรกขึ้นระหว่างที่ผู้ร่วมสนทนาคนหนึ่งกำลังพูดอยู่ก็ถือเป็นการช่วงชิงผลัดพูดเช่นกัน

<sup>14</sup> 榎 (2005) เรียกว่า จำนวนแสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้

ประเภท	คุณลักษณะ	บทบาทหน้าที่	DM ที่พบในงานวิจัยนี้
Type c) DM แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	คำที่แสดงการประณินหรือท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	สะท้อนมุมมองหรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า	<ตอบรับ> うん、そう、ああ、ええ、ふーん <ปฏิเสธ <sup>15</sup> > いや <แสดงความรู้สึกร> そっか、へえ
Type d) DM แสดงท่าทีของผู้พูดในเนื้อความของถ้อยคำด้านหลัง	คำที่แสดงจุดยืนหรือความรู้สึกนึกคิดของผู้พูดในถ้อยคำด้านหลัง	ช่วยให้ผู้ฟังคาดการณ์โทนน้ำเสียงหรือจุดยืนของผู้พูดที่จะกล่าวถึงในถ้อยคำด้านหลัง	なんか、まあ
Type e) DM แสดงพฤติกรรมการเชิงจิตใจของผู้พูด	คำที่สะท้อนการทำงานภายในจิตใจของผู้พูด เช่น การลังเลการจัดลำดับความคิดในการพูด	ช่วยประวิงเวลาหรือส่งสัญญาณว่าผู้พูดกำลังจัดระเบียบความคิดเพื่อรักษาความต่อเนื่องของการสนทนาหรือลดการเกิดช่องว่างที่อาจทำให้การสื่อสารหยุดชะงักลง	あの、えっと、なんていうか、

สัดส่วนผลเรื่องการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของ NNS ที่พบในงานวิจัยนี้คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 98 ครั้ง ใช้ DM ทั้งหมด 170 คำ และมีรายละเอียดการใช้ดังตารางที่ 5

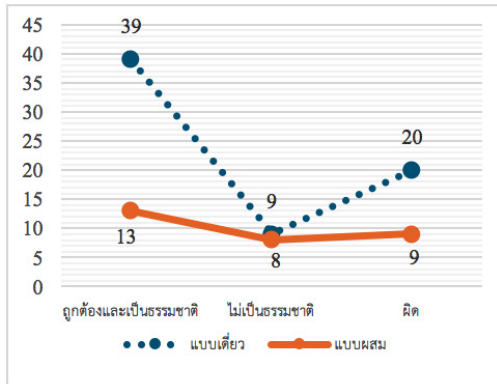
ตารางที่ 5 รายละเอียดการใช้ดัชนีปริจเฉทของ NNS

ประเภท	ประเภท <sup>16</sup>			แบบผสม <sup>17</sup>			รวม (หน่วย: ครั้ง)
	○	△	X	○	△	X	
Type a	17	1	6	1	2	1	28
Type b	9	2	4	9	4	4	32
Type c	5	3	4	2	2	2	18
Type d	7	1	4	1	0	1	14
Type e	1	2	2	0	0	1	6
ผลรวมจำแนกตามจำนวน DM	39	9	20	13	8	9	98 (100%)
	68 (69.39%)			30 (30.61%)			
	100%						
ผลรวมจำแนกตามความถูกต้อง	○	→		{{(39+13)×100} ÷ 98 = 53.1%			
	△ และ X	→		{{(9+20+8+9)×100} ÷ 98 = 46.9%			

<sup>15</sup> แม้ว่า DM ในแต่ละประเภททางคำอย่างเช่น 「でも」 (Type a) กับ 「いや」 (Type c) อาจมีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า เนื้อความในถ้อยคำด้านหลังจะขัดแย้งกับเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า แต่ทั้งสองคำนี้ยังมีวิธีใช้อื่นที่แตกต่างกันจึงไม่สามารถจัดให้อยู่ในประเภทเดียวกันได้ กล่าวคือ 「でも」 ใช้เมื่อต้องการพูดถึงเนื้อหาแง่มุมอื่นซึ่งต่างออกไปจากแง่มุมที่กำลังพูดอยู่ เช่น สมมติว่าขณะนี้กำลังพูดถึงเรื่องรสชาติอาหารของร้านอาหารแห่งหนึ่ง เราสามารถเปลี่ยนไปพูดถึงถึงเรื่องราคาของอาหารร้านนี้โดยใช้ 「でも」 ได้ เช่น 「でも、すごく安いよ」 ซึ่งไม่มีวิธีใช้เช่นนี้ในคำว่า 「いや」

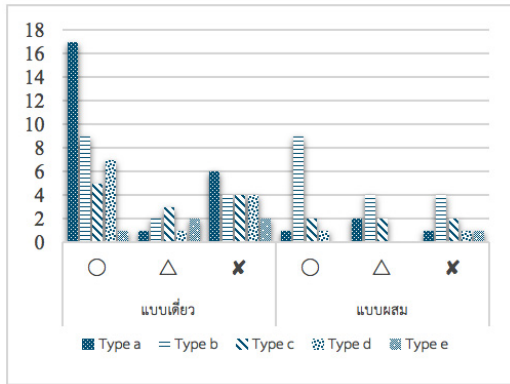
<sup>16</sup> งานวิจัยนี้กำหนดประเภทของการใช้ DM ที่ NNS เลือกใช้เพียงตัวเดียวตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาให้เป็น “การใช้แบบเดี่ยว”

<sup>17</sup> งานวิจัยนี้กำหนดประเภทของการใช้ DM ที่ NNS เลือกใช้จำนวนตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาให้เป็น “การใช้แบบผสม” และกำหนดประเภทแบบผสมตาม DM ที่ปรากฏเป็นตัวแรกสุด เนื่องจากต้องการศึกษาว่า DM คำใดที่ NNS เลือกใช้เป็นอันดับแรกซึ่งเป็นคำที่มีอิทธิพลต่อถ้อยคำที่ตามหลังมากที่สุดและบางครั้งก็ไม่สามารถลำดับตำแหน่งได้ เช่น 「[O]あつ、そういえば」 ×[O]ういえば、あつ」の冊 『ONE BANGKOK』へ行ってきたんだよ。」



แผนภาพที่ 1

การใช้ดัชนีปริจเฉทจำแนกตามจำนวนกับความถูกต้อง



แผนภาพที่ 2

การใช้ดัชนีปริจเฉทจำแนกตามประเภทกับความถูกต้อง

แม้กลุ่มตัวอย่าง NNS จะมีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นในระดับค่อนข้างสูง แต่จากผลในตารางที่ 5 พบว่า ผลรวมของการใช้ DM ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมีสัดส่วนที่เกินครึ่งหนึ่งมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (53.1%) สะท้อนถึงความยากในการเรียนรู้วิธีใช้ นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามจำนวนดังแผนภาพที่ 1 พบว่า NNS มีแนวโน้มเลือกใช้ DM แบบเดี่ยวเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา โดยสามารถใช้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนสูงที่สุดในขณะที่การใช้ DM แบบผสมพบในสัดส่วนที่น้อยกว่า อีกทั้งเมื่อใช้ร่วมกันหลายคำก็ยิ่งทำให้แนวโน้มความถูกต้องและเป็นธรรมชาติลดลงตามไปด้วย เมื่อจำแนกตามประเภทดังแผนภาพที่ 2 พบว่า DM ประเภทที่ใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมากที่สุด คือ Type a ในทางตรงข้ามการใช้ที่มีแนวโน้มไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดคือ Type c และ Type e ส่วน Type b และ Type d เป็นประเภทที่มีแนวโน้มการใช้อยู่ในลักษณะกำกวม กล่าวคือมีสัดส่วนการใช้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนที่เกินครึ่งหนึ่งมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อนึ่ง ผลในรายละเอียดการใช้แต่ละประเภทซึ่งจำแนกตามจำนวน DM สรุปได้ดังนี้ กรณีแบบเดี่ยวจะใช้ Type a > Type b > Type d > Type c > Type e ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย ในขณะที่เมื่อเลือกใช้แบบผสมพบว่า NNS มีแนวโน้มเลือกใช้ Type b เพื่อเริ่มต้นเปิดบทสนทนามากที่สุดเห็นได้ชัด ทว่าการเลือกใช้ในส่วนที่สูงนี้ไม่ได้สัมพันธ์กับความถูกต้อง เนื่องจากการใช้ Type b ควบคู่กับคำอื่นมีแนวโน้มการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดในสัดส่วนที่สูงพอๆกัน

#### 4.3 ลักษณะเด่นของการใช้ดัชนีปริจเฉทแต่ละประเภทของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย<sup>18</sup>

Type a <DM แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำก่อนหน้ากับถ้อยคำด้านหลัง>

ผลการศึกษาพบว่า NNS เลือกใช้ประเภทนี้มากที่สุด แต่ DM ที่ถูกนำมาใช้มีเพียง 「でも」 「で」 และ 「だから」 จำนวน 3 คำ เท่านั้น สำหรับ 「でも」 เป็นคำสันธานที่ถูกนำมาใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนามากที่สุดจนอาจเรียกได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของ NNS อีกทั้งยังพบการใช้ร่วมกับคำที่แสดงความเข้าใจหรือความรู้สึกร่วมอย่าง 「ね」 กลายเป็น 「でもね」 ในตอนที่เปิดปากเล่าเรื่องทุกข้อใจอันเป็นพัฒนาการอีกขั้นซึ่งไม่พบการใช้ในลักษณะเช่นนี้ในคำอื่น ในทางตรงกันข้าม 「で」 ซึ่งเป็นคำสันธานที่แสดงความสัมพันธ์กับถ้อยคำก่อนหน้าเช่นเดียวกันก็ถูกนำมาใช้เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา แต่ทว่าส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือใช้ผิด

<sup>18</sup> เนื่องด้วยข้อจำกัดเรื่องความยาวของบทความจึงขอยกตัวอย่างเฉพาะการใช้ที่มีลักษณะเด่นเท่านั้น อีกทั้งผู้วิจัยจำเป็นต้องตัดเนื้อหาในบทสนทนาบางส่วนออกเพื่อความกระชับ

บทสนทนาที่ 1 PKM<sup>19</sup> {NNSの職場での人間関係} → {NNSにとって大変なこと}

237	NNS	:	まあ、仕事しやすいとか::, 仕事しにくい人とかも:, まあ、絶対いるけど,
238	NS2	:	うん.
239	NNS	:	自分がどうやって対応するか:, あれが大事な.
240	NS2	:	ふ::[:ん.
241	NS1	:	[えらい.
242	NS2	:	日本人より, なんか, [日本人だね.
243	NS1	:	[う::ん, うんそう. えらい. もう嫌だ, 嫌だった時がね.
244	NNS	:	でもね: 大変なのは一人タイ人なんだから:, <span style="float: right;">➡ O<sup>20</sup></span>

บทสนทนาที่ 1 NNS ได้เล่าเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนในที่ทำงาน และหลังจากนั้นผู้ร่วมสนทนาทั้งสองคนได้ให้กำลังใจโดยกล่าวชื่นชมและแสดงความเห็นอกเห็นใจในหัวข้อสนทนาสนทนาก่อนหน้า ต่อมาในบรรทัดที่ 244 NNS ได้เลือกใช้「でも」ในการพัฒนาเนื้อหามาสู่หัวข้อสนทนาใหม่เกี่ยวกับการทำงานของตัวเองดังที่ว่า 「でも ね: 大変なのは一人タイ人なんだから:, (แต่ว่านะเรื่องทีลำบากก็คือการที่เป็นคนไทยเพียงคนเดียวนี้แหละ)」 「でも」 ในที่นี้ไม่ได้แสดงความขัดแย้งกับเนื้อหาข้างหน้า แต่เป็นการพัฒนาหัวข้อสนทนาเกี่ยวกับเรื่องงานของตนเองจากแง่มุมหนึ่งไปสู่อีกแง่มุมหนึ่งโดยมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกันอยู่ และในที่นี้ถูกนำมาใช้ร่วมกับ「ว่า」ในการเปิดปากเล่าปัญหาความทุกข์ของตนเอง

บทสนทนาที่ 2 WAN {デートに誘う側} → {恋人にプレゼントをあげる機会}

280	NS1	:	だからこう, う::ん, どちらから一方的にずっと誘い続ける::, なんかあんまりたぶん, ちよっと, 関係が壊れ, 始めてくる=
281	NNS	:	あ::[:::
282	NS1	:	= [気がする.
283	NS2	:	[ふ::ん. 勉強したん?
284	NS1	:	うん.
285	NS2	:	hhhh
286	NNS	:	hhhh, hh, [hh, hh (省略)
291	NS2	:	う::ん.
292	NNS	:	<u>で:</u> , プレゼントは? <span style="float: right;">➡ じゃ</span>

การเปลี่ยนหัวข้อในบทสนทนาที่ 2 ตั้งแต่บรรทัดที่ 292 เป็นต้นไปดังที่ว่า 「で:, プレゼントは? (แล้วของขวัญล่ะ)」 เป็นการเปลี่ยนจากการถามผู้ร่วมสนทนาจากเนื้อหาเรื่องฝ่ายที่เอ่ยปากชวนออกเดดมาเป็นเนื้อหาเรื่องโอกาสในการให้ของขวัญแฟน ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบว่าหลายตัวอย่างมีการใช้「で」เพื่อเริ่มต้นหัวข้อสนทนาใหม่แต่เป็นการใช้ที่ผิด เนื่องจากถึงแม้ว่า「で」เป็นคำสันธานที่ใช้แสดงลำดับความเป็นไปหรือเพิ่มเติมข้อมูลและนำมาใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้ก็ตาม แต่มีข้อจำกัดคือจะใช้ได้เฉพาะในกรณีที่เนื้อหาในถ้อยคำด้านหลังจะต้องกล่าวอ้างถึงสิ่งที่เคยพูดขึ้นมาแล้วเท่านั้น (有賀, 1993) ดังเช่นตัวอย่างด้านล่างนี้ที่「で」ใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนาและเนื้อหาในถ้อยคำด้านหลังกล่าวถึงเรื่องของขวัญที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้า

<sup>19</sup> ตัวอักษรภาษาอังกฤษจำนวน 3 ตัวที่ปรากฏหลังเลขที่ลำดับตัวอย่างบทสนทนาคือ รหัสที่ใช้จัดการข้อมูลเสียงสนทนาของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้  
<sup>20</sup> สัญลักษณ์แสดงผลประเมินความถูกต้องและเป็นธรรมชาติ สำหรับบทสนทนาตัวอย่างที่ใช้งานแบบไม่เป็นธรรมชาติหรือใช้ผิดจะระบุ DM ที่ถูกต้องไว้แทน

A:この前、彼氏からプレゼントもらってめっちゃうれしかったんだよね。

B:へえ、いいな。[ㄷ]、プレゼントは？何だったの？

วิธีใช้เช่นนี้จะแตกต่างจากคำว่า “แล้ว” หรือ “แล้วก็” ในภาษาไทยที่ไม่มีข้อจำกัดเรื่องนี้ กรณีของบทสนทนาที่ 2 ควรเปลี่ยนเป็น 「じゃ」 ที่แสดงลำดับความเป็นไปเช่นเดียวกัน แต่ใช้ถามข้อมูลจากอีกฝ่ายซึ่งไม่เคยมีการพูดถึงมาก่อนอย่างในบทสนทนาที่ 2 นอกจากนี้ ข้อมูลในงานวิจัยนี้ยังพบว่า NNS ใช้ 「で」 เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในลักษณะที่เป็นการสอบถามข้อมูลจากอีกฝ่ายต่อเนื่องกันหลายครั้งซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่คำพูดเยิ่นเย้อฟังดูไม่กระชับ

Type b <DM แสดงเหตุผลในการนำเข้าสู่ถ้อยคำด้านหลัง>

ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ประเภทนี้แบบเดี่ยวมากเป็นอันดับ 2 รองจาก Type a แต่ NNS เลือกนำไปใช้แบบผสมเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนามากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้ในสัดส่วนที่สูงเช่นนี้ไม่ได้สัมพันธ์กับความถูกต้องและเป็นธรรมชาติ โดยพบว่าการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติและการใช้ที่ผิดมีสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของการใช้ทั้งหมดในงานวิจัยนี้พบการใช้ประเภทนี้จำนวน 5 คำ ได้แก่ 「え (っ)」 「あ (っ)」 「お (っ)」 「あれ」 「そりゃ」 โดย 「え(っ)」 เป็นคำที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดทั้งแบบเดี่ยวและแบบผสม เพื่อแสดงการตระหนักถึงบางอย่างขึ้นมากะทันหัน โดยถ้อยคำที่ตามมาจะต้องมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้ฟัง (ผู้ฟังเป็นคนรู้ข้อมูล) จึงต้องตามด้วยรูปประโยคคำถามเพื่อสอบถามหรือยืนยันคำตอบจากอีกฝ่าย

บทสนทนาที่ 3 PCY {NNSが偶然に出会った第三者} → {NS1のバイト}

135	NNS	: えっバイト:先輩らしいです.
136	NS1	: [[え:::
137	NS2	: [[え:::
138	NNS	: うん. いいな::, 私の, バイト, おばあさんしかない.
139	NS1	: hhhhhh (省略)
146	NS2	: えっバイト先の:
147	NS1	: hh, hh, hh
148	NNS	: えっバイトをやってますか? ⇒○

บทสนทนาที่ 4 PCY {NS2のバイト} → {食堂の揚げ出し豆腐}

339	NS2	: まあ, [(居酒屋は)普通に::, 普通に食べに行きたい.
340	NS1	: [¥つまみ食い[してる¥
341	NNS	: [うんうん.
342	NS1	: あ::
343	NNS	: あ::
344	NS1	: お寿司おいしかった.
345	NS2	: うん.
346	NS1	: あとなんか, 豆腐?, [揚げ出し豆腐?
347	NS2	: [揚げ出し, うんうんうん.
348	NNS	: あ::
349	NS1	: 熱々で.
350	NNS	: えっ△△(ชื่อโรงอาหาร) 食堂の揚げ出し豆腐結構おいしい. ⇒あっ(そういえば)

บทสนทนาทั้ง 2 ข้างต้นเป็นตัวอย่างการใช้ 「え (๑)」 ทั้งแบบที่ถูกและแบบที่ผิดซึ่งพบในงานวิจัยนี้ โดยทั่วไปแล้ว 「え (๑)」 จะแสดงการตระหนักถึงบางอย่างขึ้นมากะทันหัน ซึ่งอาจเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ NNS มักใช้เพื่อช่วงชิงผลัดการเป็นผู้เริ่มเปิดหัวข้อสนทนาใหม่ แต่ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้แล้วว่าการใช้คำนี้จะต้องตามด้วยรูปประโยคเชิงคำถามอย่างบทสนทนาที่ 3 ในบรรทัดที่ 148 ที่ว่า 「えっバイトをやってますか? (อ้าวแล้วทำงานพิเศษไหมคะ)」 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาจากการพูดคุยเรื่องบุคคลที่สามมาเป็นการสอบถามเรื่องงานพิเศษของผู้ร่วมสนทนา ดังนั้นเนื้อหาที่ตามมาจึงต้องเป็นการตระหนักถึงบางอย่างและต้องเป็นสิ่งที่ผู้พูดรู้สึกสงสัย จะไม่ใช่ในกรณีที่ตระหนักถึงบางอย่างแต่เนื้อหาดังกล่าวมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูด (ผู้พูดเป็นคนรู้ข้อมูล) ดังในบทสนทนาที่ 4 บรรทัดที่ 350 ที่ว่า 「えっ△△食堂の揚げ出し豆腐結構おいしい(เออเนี่ยได้หู้ทอดรสชาติของร้านอาหาร △△ อร่อยเลยทีเดียว)」 ในกรณีนี้ต้องเปลี่ยนมาใช้ 「あっ (そういえは)」 ที่แสดงการตระหนักถึงบางสิ่งบางอย่างและเนื้อหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้พูดรู้ข้อมูล

บทสนทนาที่ 5 MNE {入場料無料の動物園} → {無料で動物園に入ったNNSの経験}

354	NS2	:	野毛山はね, [は確か入場料無料だから:: =
355	NNS	:	[え:::::
356	NS1	:	うんうん.
357	NNS	:	お::::.
358	NS2	:	=交通費だけでいい.
359	:	:	(6.0)
360	NNS	:	おっ(1.0)千葉::, 動物園行った時も無料だった. ⇒あっ

ส่วนการใช้ 「お (๑)」 ที่พบในงานวิจัยนี้เป็นการใช้ที่ผิดทั้งหมดตั้งในตัวอย่างบทสนทนาที่ 5 สันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากไม่รู้วิธีใช้ สำหรับวิธีใช้ 「お (๑)」 นั้น 富樫 (2001) กล่าวว่าใช้เพื่อแสดงว่าข้อมูลใหม่ที่ได้รับมามีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับข้อมูลที่ผู้พูดมีอยู่ ส่วน田窪・金水 (1997) กล่าวว่าใช้แสดงถึงการบันทึกข้อมูลใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดความคาดหมาย ไม่ใช่สิ่งที่นึกขึ้นได้และเป็นข้อมูลธรรมดาทั่วไป ดังนั้นในที่นี้หากจะเริ่มการสนทนาด้วย 「お (๑)」 เนื้อหาที่ด้านหลังจะต้องเป็นเรื่องเหนือความคาดหมายอย่างเช่น 「おっ無料なんだ。一度行ってみたいね。ちなみにどこにあるの?」 กรณีของตัวอย่างบทสนทนาที่ 5 ในบรรทัดที่ 360 จึงควรใช้ 「おっ」 แทนจะเหมาะสมกว่า

ส่วนข้อผิดพลาดอื่นที่พบในการใช้ประเภทนี้คือ ปัญหาเรื่องการใช้ DM หลายคำซ้ำซ้อนกันดังตัวอย่างบทสนทนาที่ 6 ข้างล่าง ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจมาจากการพยายามครองผลัดพูด<sup>21</sup> หรือประวิงเวลาเพื่อนึกคำพูดที่เหมาะสมในขณะนั้น

บทสนทนาที่ 6 PCY {立見のチケット} → {シャークミュージアムを訪れたNNS}

457	NS2	:	おなじお金だから:: まあ, でも同じ空気を¥吸えるだけ嬉しい¥
458	NS1	:	やっぱこうゆう[( )する::, (もう一つの) (省略)
463	NS2	:	いや, でも見たい[hhh
464	NNS	:	[確かに
465	NS1	:	[[見たいけど:
466	NS2	:	[[う:::ん
467	NNS	:	えっ(2.0)あっ, そうまだ, あれ, シャークミュージアム行った. ⇒あっ(そういえば)

<sup>21</sup> การครองผลัดพูด คือ การที่ผู้พูดปัจจุบันพยายามรักษาสถิติการพูดให้ตกเป็นของตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไป

Type c <DM แสดงท่าทีของผู้พูดที่มีต่อเนื้อความในถ้อยคำก่อนหน้า>

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาด้วย Type c เป็นการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติและผิดมากที่สุด ในงานวิจัยนี้พบ DM ประเภทนี้จำนวนหลายคำ ได้แก่ คำที่แสดงความรู้สึกหรือแสดงท่าทีขัดแย้งอย่าง 「へえ」「そっか」「いや」แต่คำที่มีปัญหาในการใช้คือ DM ที่แสดงท่าทีเชิงตอบรับหรือเข้าใจเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้าอย่าง 「うん」「そう」「ああ」

บทสนทนาที่ 7 PCY {立見のチケット} → {シャークミュージアムを訪れたNNS}

789	NS1	:	でもやっぱりタイ語をあんな長文で読んだことってないし[: =	
790	NNS	:	[あ::[:	
791	NS2	:	[うんうん.	
792	NS1	:	=結局サバイバルで::, [会話から入ってて:, で読むのも:=	
793	NNS	:	[うん.	
794	NS1	:	=Facebook ぐらい[じゃないですか:. だから長文, っめ-全然=	
795	NNS	:	[はいはい.	
796	NS1	:	=[読めなかったで::, たぶん内容はめっちゃ=	
797	NNS	:	[hhh うん.	
798	NS1	:	=簡単なやつ[なんですけど.	
799	NNS	:	[あ::	
800	NS2	:	うんうんうん, う::ん.	
801	NNS	:	あ::あだし逆に, なんか日本語の読解が一番, よくできてるかもしれない. ⇒えーでも	

ในบทสนทนาที่ 7 NS1 ได้เล่าถึงข้อสอบการอ่านในการสอบวัดระดับความสามารถภาษาไทยที่ค่อนข้างยาก สำหรับตัวเองในหัวข้อสนทนาก่อนหน้า เมื่อได้ยินดังนั้น NNS จึงต้องการเล่าถึงเรื่องความถนัดในการทำข้อสอบ พาร์ทการอ่านในการสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นของตนเองบ้างซึ่งมีเนื้อหาตรงข้ามกับที่อีกฝ่ายพูด มาตั้งแต่บรรทัดที่ 801 ว่า 「あ::あだし逆に, なんか日本語の読解が一番, よくできてるかもしれない. (อี้อส่วนเราตรงกันข้าม แบบว่าการอ่านภาษาญี่ปุ่นอาจเป็นสิ่งที่ทำได้ดีที่สุด) การใช้ 「ああ」 ซึ่งเป็นคำตอบรับเชิงบวกนี้จะใช้ตอบรับเนื้อหาที่อีกฝ่ายพูดมาแล้วพัฒนาขึ้นเป็นหัวข้อสนทนาใหม่ที่มีเนื้อหาในการทำงานเดียวกัน เช่น 「ああ、私にとっても日本語の読解も難しい。(อี้อสำหรับเราพาร์ทการอ่านภาษาญี่ปุ่นก็ยากเหมือนกัน) ดังนั้นหากเนื้อหาที่ตามมาขัดแย้งกับสิ่งที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้าดังในบทสนทนาที่ 7 ข้างต้นนี้ ก็ควรเปลี่ยนไปใช้เป็นคำอื่นที่แสดงความล็งเลใจในการพูด รวมทั้งอาจใช้ควบคู่กับคำอื่นที่แสดงความขัดแย้ง อย่างเช่น「えーでも」

นอกจากปัญหาการใช้ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาหน้ากับเนื้อหาที่ตามมาแล้ว สาเหตุข้อผิดพลาดของการใช้ประเภทนี้สันนิษฐานว่าอาจมาจากอิทธิพลของเสียงในภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ดังในบทสนทนาที่ 8

× 「ああ」「うん」(อา)(อี้อ) ⇒ 「あっ」

บทสนทนาที่ 8 CYP {NS2が旅行していた尾道} → {NNSが訪れた仙台のきつね村}

37	NS2	:	そうそう. で:, 行ってる時に, ふみえからお勧めのお店[教えてもらったりして:: =	
38	NS1	:	[hhhh	
39	NNS	:	[そうなの:. ふ::ん.	
40	NS1	:	[これおいしい, とかゆっ[て:.]	
41	NS2	:	[hhh	
42	:	:	(2.0)	
43	NNS	:	あ::私仙台が, [仙台の話. ⇒あっ	

รวมถึงการใช้ DM เพื่อแสดงท่าทีตอบรับเนื้อหาของอีกฝ่ายตอนเปลี่ยนหัวข้อแต่ยังไม่ชัดเจนดีพออย่างในบทสนทนาที่ 9 จึงทำให้ฟังดูไม่เป็นธรรมชาติ

△ 「そう」 ⇒ 「そうそう」

บทสนทนาที่ 9 SWT {日本のお化けが出るパターン} → {NNSのお化けへの恐怖}

1303	NS2	:	[[おお:::やめて、びっくりした::.
1304	NS1	:	[[うお:::hhhhhhhびっくりした.
1305	NNS	:	[[hhhhhhh, hhhh
1306	NS2	:	お化け脅かしてこないでよ.
1307	NS1	:	ほんまや.
1308	NS2	:	う::ん, [なんか.
1309	NS1	:	[怖いな::.
1310	NNS	:	そう, 私もお化けも怖いよ. [でも, 日本に来て::, = ⇒そうそう

Type d <DM แสดงท่าทีของผู้พูดในเนื้อหาของถ้อยคำด้านหลัง>

ผลการศึกษาพบว่า Type d มีการใช้ที่ถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนที่สูงพอกับการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิด ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบเพียงการใช้「なんか」「まあ」จำนวน 2 คำเท่านั้น โดยเกือบทั้งหมดเป็นการใช้「なんか」เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยเนื้อหาที่ตามมาจะมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูด หรืออาจกล่าวได้ว่า「なんか」จะใช้เมื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยที่ผู้พูดต้องเป็นคนเล่าข้อมูลที่ตัวเองทราบในถ้อยคำด้านหลัง

บทสนทนาที่ 10 PNT {当店の料理のボリューム} → {当店のNNSの経験}

164	NS2	:	hhh.結構量あるよ.
165	NS1	:	結構あるよ. h
166	NNS	:	そうだよ:(.)バツカね, めっちゃやばい.
167	NS1	:	あかん. もう結構やばい.
168	NNS	:	なんかこの前にね, 十人ぐらい, もうなんか, 留学生と一緒に行って:, そしてこれ大バカ, これぐらいの大バカ, 頼んで. そして, これ, なんか大バかに:した, かったけど:, 店員さんに, 止められた. hh ⇒O

ในบทสนทนาที่ 10 NNS ได้พัฒนาหัวข้อสนทนาต่อจากเนื้อหาก่อนหน้านี้ซึ่งพูดถึงปริมาณอาหารของร้านอิชากายะดังกล่าวในบรรทัดที่ 168 ที่ว่า 「なんかこの前にね, 十人ぐらい, もうなんか, 留学生と一緒に行って:, そしてこれ大バカ, これぐらいの大バカ, 頼んで:そして, これ, なんか大バかに:した, かったけど:, 店員さんに, 止められた. hh (คือว่า)ก่อนหน้านี้ คือว่าไปกับนักเรียนต่างชาติประมาณสิบคนแล้วก็สั่งเมนูโคตรยักษ์อันนี้ สั่งเมนูโคตรยักษ์ประมาณนี้มา แล้วก็คือว่าอยากสั่งเมนูโคตรยักษ์แต่ถูกพนักงานห้ามเอาไว้เสียก่อน(หัวเราะ)」 สำหรับหัวข้อสนทนาใหม่ที่เริ่มต้นด้วย「なんか」ในที่นี่เป็นเนื้อหาที่พัฒนาต่อจากหัวข้อก่อนหน้านี้และมีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูดซึ่งเป็นการใช้ที่ถูกต้อง ในขณะที่การใช้「なんか」ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือการใช้ที่ผิดมีทั้งสาเหตุที่เกิดจากความสับสนกับการใช้คำอื่น หรือบางครั้งจำเป็นต้องนำไปคู่กับคำอื่นเพื่อแสดงทิศทางของหัวข้อสนทนาใหม่อย่างชัดเจนดังบทสนทนาที่ 11



บทสนทนาที่ 11 PCY {やぎさん郵便の日本の話} → {人がテストの紙を食べるタイの話}

583	NS1	:	ご用事何ですか？みたいな[送ったら、相手もまた食べちゃってエンドレス:みたいな.
584	NS2	:	[hhhhh
585	NNS	:	hhhh
586	NS1	:	永遠に食べ続ける.
587	NS2	:	hhhh
(省略)			
591	NS1	:	なんかありそうだけどね.
592	NS2	:	うん.
593	NNS	:	なんかユーモアで、その、試験の返し紙、もらったら、あけ、赤点だったら食べるとか、そういう ⇒でもなんか

ในบทสนทนาที่ 11 NNS ต้องการพัฒนาหัวข้อสนทนาต่อจากที่ NS1 เล่าถึงเพลงประชดประชันของญี่ปุ่น ในหัวข้อสนทนาก่อนหน้านี้ โดยเล่าถึงเรื่องของไทยที่ว่ามีคนกินกระดาษคำตอบเวลาที่ผลคะแนนสอบออกมาว่าไม่ผ่าน ซึ่งเนื้อหาไม่ได้พูดถึงเรื่องประชดประชันเหมือนกับของญี่ปุ่น แต่มีจุดร่วมกันคือ “การกินกระดาษ” ดังนั้นจึงควรใช้ 「でも」 ร่วมในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเพื่อให้ผู้ฟังได้รับทราบว่าผู้พูดกำลังจะเปลี่ยนไปพูดถึงหัวข้ออื่นที่มีเนื้อหาต่างออกไปเล็กน้อย อันแสดงการพัฒนาหัวข้อสนทนาไปสู่อีกแง่มุมหนึ่งที่เนื้อหาไม่ได้เชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้นเหมือนอย่างบทสนทนาที่ 10

บทสนทนาที่ 12 MNE {NS1が撮った写真} → {流しそうめんについて}

1183	NS1	:	みんなで、組み立てて作った.
1184	NNS	:	お:::
1185	NS2	:	すごい.
1186	NS1	:	そう.
1187	NNS	:	いいな::.
1188	NS1	:	流しそうめんおいしいよ.
1189	NNS	:	お:::
1190	NS2	:	そう[めんおいしい.
1191	NS1	:	[おいしい. 夏に、食べるとね.
1192	NNS	:	いいな::(. )
1193	NNS	:	なんか冷たい、麺？ ⇒えっ

บทสนทนาที่ 12 คือตัวอย่างข้อผิดพลาดที่มีสาเหตุมาจากความสับสนของการใช้กับคำอื่น กล่าวคือหลังจากที่ NNS แสดงความรู้สึกต่อรูปถ่ายของผู้ร่วมสนทนาคนหนึ่ง ในหัวข้อสนทนาก่อนหน้านี้แล้วก็ต้องการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาใหม่ โดยพัฒนาเนื้อหาหัวข้อที่เกี่ยวกับรายละเอียดในรูปถ่ายดังกล่าวด้วยการถามเรื่องนางงาช้างเม็งดังบรรทัดที่ 1193 ว่า 「なんか冷たい、麺？(ไอะเส้นแบบเย็นเธอ)」 แต่อย่างที่ได้อธิบายไปแล้วว่า 「なんか」 จะใช้ในกรณีที่เนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูดเท่านั้น จึงไม่สามารถใช้กับประโยคคำถามเช่นนี้ ในที่นี้จึงควรเปลี่ยนเป็นคำว่า 「えっ」 แทนเพื่อแสดงการสอบถามข้อมูลจากผู้พูดไม่รู้จากอีกฝ่าย

Type e <DM แสดงปฏิบัติการเชิงจิตใจของผู้พูด>

ผลการศึกษาพบว่า Type e เป็นประเภทที่ถูกนำมาใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่น้อยที่สุด อีกทั้งยังไม่เป็นธรรมชาติและใช้ผิดพลาดในสัดส่วนที่มากที่สุด ข้อมูลในงานวิจัยนี้พบเพียง 「あの(う)」 「えっと」 จำนวน 2 คำเท่านั้น ปัญหาที่พบสันนิษฐานว่ามีสาเหตุมาจากความสับสนกับวิธีใช้ของคำอื่นดังบทสนทนาที่ 13

บทสนทนาที่ 13 PKM {定食屋の値段} → {定食屋の営業時間}

109	NNS	:	[[だから、スーパーとか:コンビニより:, う::ん, あれ, 本当の, 何だっけ? =
110	NS1	:	[[いいね.
111	:	:	(2. 0)
112	NNS	:	=そういう料理のほうが.
113	:	:	(4. 0)
114	NS2	:	いいね.
115	NNS	:	. h(.)うん?
116	NNS	:	(2. 0)あの:ゼロ時までやってるみたい. ⇒しかも

ในบทสนทนาที่ 13 NNS ได้เล่าถึงราคาอาหารชุดของร้านแห่งหนึ่งใกล้ที่พักของตัวเองว่ามีราคาถูกมากในหัวข้อสนทนาก่อนหน้านั้น ก่อนที่จะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยพัฒนาเนื้อหาใหม่เกี่ยวกับเวลาให้บริการของร้านดังบรรทัดที่ 116 ว่า 「あの: ゼロ時までやってるみたい (เออแบบเค้าขายถึงเที่ยงคืนเลย)」 การใช้ 「あの」 ในที่นี้ฟังดูคล้ายเป็นการตอบคำถามของอีกฝ่ายก่อนหน้าอย่างเช่นว่า “ร้านเปิดถึงกี่โมงเธอ” ซึ่งกรณีนี้ไม่ใช่เช่นนั้น แต่เป็นการหันมาเล่าถึงเวลาเปิดให้บริการอันเป็นเนื้อหาใหม่และเป็นแง่มุมที่เพิ่มเติมจากหัวข้อก่อนหน้า ควรเปลี่ยนมาใช้คำสันธาน 「しかも」 ที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในหัวข้อสนทนาใหม่จึงจะเหมาะสมกว่า

บทสนทนาที่ 14 MNE {NNSが見た動物} → {北海道にある動物園の数}

380	NNS	:	[[うん(.)うさぎ::
381	NS1	:	[[うさぎかわいい[::
382	NNS	:	[う::ん. まあいろいろあったね.
383	NS1	:	あっいっぱいいた?
384	NNS	:	いっぱいいた. そうそうそう.
385	:	:	(3.0)
386	NS1	:	う::ん hhhh
387	NNS	:	あの::う::ん(.)北海道にも多い?, 動物園. ⇒えっ

ในบทสนทนาที่ 14 NNS เล่าถึงสัตว์ที่ตัวเองเจอที่สวนสัตว์แห่งหนึ่งเมื่อครั้งไปเยี่ยมชมก่อนหน้านั้น ก่อนที่จะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยพัฒนาเนื้อหามาจากเรื่องสวนสัตว์แต่เป็นการถามผู้ร่วมสนทนาเกี่ยวกับจำนวนสวนสัตว์ในจังหวัดฮอกไกโดดังบรรทัดที่ 387 ว่า 「あの::う::ん(.)北海道にも多い?, 動物園. (เอ่อ อืมแล้วที่ฮอกไกโดก็มีเยอะใช่ไหม สวนสัตว์นะ)」 ในทำนองเดียวกับบทสนทนาที่ 13 การใช้ 「あの」 ที่แสดงปฏิบัติการเชิงจิตใจของผู้พูดจะต้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้านั้น จึงควรตามด้วยถ้อยคำอย่างเช่น 「あの、日本の動物園ではウサギがたくさん見かけると、みんなウサギが好きなの? (เอ่อแบบเจอกระต่ายที่สวนสัตว์ญี่ปุ่นเยอะเลยนะ คนญี่ปุ่นชอบกระต่ายกันเธอ)」 เพื่อแสดงความเชื่อมโยงกับกระต่ายที่พูดมาก่อนหน้า แต่แฝงนัยความรู้สึกลังเลหรือไม่แน่ใจของผู้พูด ทว่าหากต้องการเปลี่ยนมาถามเรื่องจำนวนของสวนสัตว์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกันกระต่ายเช่นนี้ควรเปลี่ยนไปใช้คำอื่นแทน เช่น 「えっ」

## 5. อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการเลือกใช้ DM ที่ใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อเปลี่ยนหัวข้อในการสนทนาเรื่องศัพท์เฉพาะระหว่างเพื่อนสนิทชาวญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า NNS ใช้ DM ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในสัดส่วนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ร่วมสนทนาอีกสองคนซึ่งเป็นผู้พูดชาวญี่ปุ่น สะท้อนถึงความพยายามมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างกระตือรือร้นจากการนำเสนอหัวข้อสนทนาต่าง ๆ โดยอาจเนื่องมาจากความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นที่อยู่

ในระดับซึ่งสามารถสื่อสารได้ค่อนข้างอิสระ รวมถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้ร่วมสนทนาที่ช่วยให้ NNS เข้าร่วมเป็นหนึ่งในผู้ร่วมสนทนาหลักได้โดยไม่ตกเป็นเพียงผู้ฟัง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลเรื่องจำนวนการใช้พบว่า การใช้ DM แบบเดียวมีสัดส่วนมากที่สุดคิดเป็นเกือบ 70% ของการใช้ทั้งหมด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ 田中 (2018) ที่พบว่าผู้พูดชาวญี่ปุ่นเองก็มีแนวโน้มที่จะใช้ DM จำนวน 1 คำ ในการเริ่มหัวข้อสนทนาใหม่มากที่สุดเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแง่ความถูกต้องและเป็นธรรมชาติกลับพบว่า การใช้แบบเดียวมีความถูกต้องและเป็นธรรมชาติในสัดส่วนที่เกินครึ่งมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในทำนองเดียวกันการใช้แบบผสมซึ่งมีความยากและท้าทายความสามารถของ NNS ก็มีสัดส่วนการใช้ที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งการใช้แบบผสมที่พบในข้อมูลครั้งนี้ยังไม่เป็นธรรมชาติและเป็นการใช้ที่ผิดในสัดส่วนที่สูงมาก จึงอาจกล่าวได้ว่าถึงแม้ NNS ผู้ซึ่งมีความสามารถภาษาญี่ปุ่นในระดับค่อนข้างสูงจะพยายามใช้ DM ทั้งแบบเดียวและแบบผสมเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา แต่จากผลประเมินความถูกต้องและเป็นธรรมชาติชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนการใช้ DM จำนวนมากของผู้เรียนไม่ได้แปรผันตามความถูกต้องและเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้ DM ยังเป็นอันตรภาษา (interlanguage) สำหรับผู้เรียน การใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นนี้สันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากไม่รู้วิธีใช้ที่ถูกต้อง หรือไม่ได้รับการฝึกฝนให้ใช้งานโดยเปรียบเทียบกับคำอื่นที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งอาจเกิดการถ่ายโอนทางวจนปฏิบัติศาสตร์หรือการนำรูปแบบการใช้ภาษาหรือกฎเกณฑ์จากภาษาแม่มาใช้กับภาษาที่สองที่บางครั้งก็เกิดผลดี แต่บางครั้งก็อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารเนื่องจากกฎทางวจนปฏิบัติของแต่ละภาษานั้นต่างกัน สำหรับประเด็นเรื่องการถ่ายโอนจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่จะอภิปรายในย่อหน้าเนื้อหาประเภท DM ด้านล่าง

ผลเรื่องการใช้ DM แต่ละประเภทที่พบในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ木暮 (2002) ที่ว่า การใช้ DM ประเภทที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของการตระหนักรู้และการใช้สำนวนเชื่อมโยงประโยคเป็นพัฒนาการด้านรูปสำนวนภาษาของกลุ่มผู้เรียนระดับกลาง-กลางสูงเท่านั้น<sup>22</sup> สำหรับลักษณะเด่นในการใช้แต่ละประเภทเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาที่พบในงานวิจัยนี้สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

DM ที่ NNS เลือกใช้เพื่อเป็นกลยุทธ์การช่วงชิงผลัดพูดในการเปิดหัวข้อสนทนาใหม่ ได้แก่ Type a และ Type b ถึงแม้ว่าในภาษาญี่ปุ่นจะมีรูปสำนวนภาษาที่แสดงความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างถ้อยคำที่อยู่หน้าและหลังเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถนำมาใช้เปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้ เช่น 「あと」「だって」「ちなみに」 แต่จากข้อมูลในครั้งนี้นับ Type a เพียง 3 คำ ในจำนวนนั้น 「でも」 เป็นคำที่ถูกเลือกใช้มากที่สุดอีกทั้งยังนำไปใช้ร่วมกับคำอื่นอย่าง 「แล้ว」 ได้อย่างเป็นธรรมชาติสำหรับการใช้ 「でも」 ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาที่พบในครั้งนี้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของยุพวรรณ โสภิตวุฒิวงศ์ (2566) ที่พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนิยมใช้ 「でも」 เพื่อพัฒนาหัวข้อสนทนาและเพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเป็นอันดับที่ 2 และ 3 รองจากหน้าที่แสดงความขัดแย้ง และสะท้อนถึงความพยายามมีส่วนร่วมในการสนทนาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยอีกทั้ง 「でも」 สามารถแปลได้ว่า “แต่(ว่า)” ซึ่งสอดคล้องกันทั้งสองภาษาและเป็นการถ่ายโอนเชิงบวก จึงเอื้อให้ NNS เรียนรู้วิธีใช้คำนี้ได้ไม่ยาก อย่างไรก็ตาม การใช้ 「でも」 เพื่อเป็นกลยุทธ์การเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ก็มีข้อควรระวังเช่นกัน สืบเนื่องจากผลการศึกษาของ 田中 (2015) ที่พบว่า ผู้พูดชาวญี่ปุ่นไม่นิยมใช้คำสันธานซึ่งจะส่งผลให้ทิศทางการสนทนาเปลี่ยนไป นอกจากนี้การใช้ที่มากเกินไปอาจฟังดูคล้ายกับต้องการแย้งสิ่งที่อีกฝ่ายพูดมาก่อนหน้าอยู่ตลอดเวลา แสดงถึงลักษณะนิสัยของ

<sup>22</sup> 木暮 (2002) พบว่า การเปลี่ยนแปลงรูปสำนวนภาษาที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของผู้เรียนภาษาจากมุมมองด้านพัฒนาการทางภาษามีลำดับดังนี้ รูปสำนวนภาษาแสดงการเปลี่ยนแปลงเรื่องการตระหนักรู้และดัชนีบริเฉต - คำสันธาน - ถ้อยคำที่เป็น Metalinguage

ผู้พูดว่าเป็นคนหัวแข็ง มักไม่ค่อยรับฟังสิ่งที่ผู้อื่นพูดมาได้โดยง่าย (石黒 2008) ในขณะที่คำสันธาน 「で」 ซึ่งพบว่ามีการใช้ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือเป็นการใช้ที่ผิดค่อนข้างมากมีสาเหตุเกิดจากความไม่เข้าใจวิธีใช้ เนื่องจาก 「で」 ใช้แสดงลำดับความเป็นไปหรือเพิ่มเติมข้อมูลภายใต้เงื่อนไขที่ว่า เนื้อหาในถ้อยคำด้านหลังต้องกล่าวอ้างถึงสิ่งที่เคยพูดขึ้นมาแล้วเท่านั้น อีกทั้งการแปลคำนี้เป็นคำว่า “แล้ว” หรือ “แล้วก็” ในภาษาไทยก็อาจเกิดการถ่ายโอนเชิงลบเนื่องจากในภาษาไทยสามารถใช้คำนี้เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยที่เนื้อหาที่ตามมาไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับสิ่งที่พูดไปก่อนหน้านี้ เช่น การพูดพล่งขึ้นว่า “แล้ววันนี้เธออยากกินอะไร”

สำหรับ Type b ซึ่งเป็นประเภทที่ NNS นำมาใช้ร่วมกับ DM ประเภทอื่นมากที่สุดก็เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า NNS จะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาด้วยการใช้กลยุทธ์ที่แสดงการตระหนักถึงบางอย่างแล้วจึงค่อยตามด้วย DM ประเภทอื่น ในงานวิจัยครั้งนี้พบการใช้ 「あ (ゝ)」 「え (ゝ)」 「お (ゝ)」 จำนวน 3 คำ แต่จากผลประเมินความถูกต้องและเป็นธรรมชาติก็ทำให้ทราบว่า NNS ไม่เข้าใจวิธีใช้ของทั้ง 3 คำนี้ อย่างถ่องแท้ จึงเกิดข้อผิดพลาดขึ้นดังที่เห็นในบทสนทนาตัวอย่าง ด้วยเหตุนี้การอธิบายเงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการใช้ของแต่ละคำจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น 「あ (ゝ)」 ใช้เมื่อเนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูดหรือผู้พูดรู้ข้อมูล จึงมักตามด้วยรูปประโยคเชิงบอกเล่าที่เป็นการให้ข้อมูล, 「え (ゝ)」 ใช้เมื่อเนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้ฟังหรือผู้ฟังรู้ข้อมูล จึงมักตามด้วยรูปประโยคเชิงคำถาม ส่วน 「お (ゝ)」 ใช้เมื่อเนื้อหาที่ตามมามีความสอดคล้องกับข้อมูลของผู้พูดอยู่แล้ว หรืออาจเป็นเรื่องที่เหนือความคาดหมาย สาเหตุที่ NNS ใช้ประเภทนี้แบบผสมมากที่สุดอาจเนื่องมาจาก DM เหล่านี้มีลักษณะเป็นคำสั้น ๆ และออกเสียงคล้ายคลึงกับภาษาไทยจึงถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อชิงผลัดตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

สำหรับการใช้ Type c, Type d และ Type e เป็นประเภทที่พบข้อผิดพลาดมากในการใช้เพื่อเปลี่ยนหัวข้อสนทนา สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากความสับสนกับการใช้คำอื่น รวมถึงการถ่ายโอนจากภาษาแม่อย่างเช่น Type c ซึ่ง DM ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นคำที่แสดงท่าทีเชิงตอบรับเนื้อความที่พูดมาก่อนหน้า สันนิษฐานได้ว่าอาจมีสาเหตุมาจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ที่มักเปล่งเสียง “อา” “อิม” “อือ” ที่แสดงการเข้าใจหรือสงสัยญาณว่ากำลังรับฟังอยู่จึงทำให้ NNS เปล่งเสียงดังกล่าวดังกล่าวดอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา จากตัวอย่างเหล่านี้จะเห็นได้ว่า การถ่ายโอนทางภาษาแม่บางครั้งก็เกิดประโยชน์แต่บางครั้งก็เกิดผลลบ ผู้สอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนภาษาชาวไทยตระหนักและระมัดระวังว่าการเปล่งเสียง “อา” “อิม” ซึ่งเหมือนคำว่า 「ああ」「うん」 ที่ใช้แสดงท่าทีเชิงบวกของผู้พูดในการตอบรับหรือแสดงความเข้าใจเนื้อหาที่พูดมาก่อนหน้านั้น ต้องตามด้วยเนื้อหาในลักษณะที่เป็นไปในทำนองเดียวกันหรือสอดคล้องกัน ส่วน Type d ก็พบข้อผิดพลาดมากเช่นกัน สันนิษฐานว่ามีสาเหตุมาจากการไม่รู้เงื่อนไขวิธีใช้ เนื่องจากการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาด้วย 「えんか」 จะใช้ในเมื่อเนื้อหาที่ตามมามีขอบเขตเนื้อหาถ้อยคำอยู่ในตัวผู้พูด ดังนั้นถ้อยคำที่ตามมาจึงต้องเป็นการให้ข้อมูลของผู้พูดไม่ใช่ประโยคคำถาม นอกจากนี้ 「えんか」 ยังแฝงนัยของความไม่มั่นใจของผู้พูดอันเป็นการแสดงถึงการคำนึงถึงคู่สนทนา จึงเป็นหนึ่งในคำที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นนิยมใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ส่วน Type e ที่พบการใช้ที่น้อยที่สุดและมีข้อผิดพลาดมากเช่นกันทั้งที่เป็น DM สำคัญที่ใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเช่นเดียวกับ Type d เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นคำที่แสดงความลังเลใจ หรือแสดงความรู้สึกไม่มั่นใจอันแสดงถึงการคำนึงถึงคู่สนทนาเช่นกัน จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ทั้งสองประเภทหลังนี้เนื่องจากเป็น DM ประเภทที่สามารถเปลี่ยนหัวข้อสนทนาได้โดยไม่ทำให้ทิศทางสนทนาเปลี่ยนไป

แม้งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่มากแต่ก็เป็นข้อมูลของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย และสามารถสังเกตเห็นแนวโน้มการใช้รูปสำนวนภาษาที่ปรากฏตอนต้นหรือ DM ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาในแง่

ที่ว่า NNS พยายามดึงดูดความสนใจผู้ร่วมสนทนาด้วยคำสั้น ๆ อันเป็นกลยุทธ์การช่วงชิงผลัดเพื่อเริ่มการสนทนา โดยใช้คำที่แสดงการตระหนักรู้ หรือนิยามเปลี่ยนทิศทางสนทนาโดยใช้คำสั้นฐานซึ่งทำให้การสนทนาพัฒนาไปสู่หัวข้อใหม่ในทิศทางที่ตัวเองเป็นผู้เสนอ และเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้ตนเองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสนทนาได้อย่างกระตือรือร้น เนื่องจากการนำเสนอเนื้อหาหัวข้อสนทนาที่มาจากตัวเอง นอกจากนี้ การใช้ DM แบบผสมก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามครองผลัดพูด โดยพยายามประวิงเวลาในการคิดเนื้อหาหรือนึกคำพูดตั้งผลการศึกษาของ張 (2022) ซึ่งการใช้ DM ในลักษณะเช่นนี้จะแตกต่างจากผู้พูดชาวญี่ปุ่นที่ไม่ค่อยใช้คำสั้นฐาน อีกทั้งมีแนวโน้มเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยพัฒนาเนื้อหาจากหัวข้อสนทนาก่อนหน้านี้แบบค่อยเป็นค่อยไปอันเป็นสไตล์การสนทนาแบบญี่ปุ่น ไม่ใช่เปลี่ยนหัวข้อสนทนาแบบพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ Tannen (1984) กล่าวไว้ว่า “สไตล์การสนทนา นี้จะไม่เป็นที่สังเกต เมื่อทุกคนมีความคาดหวังตรงกันเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทางภาษาเพื่อสื่อเจตนาและความหมาย แต่เมื่อความคาดหวังต่อเครื่องมือทางภาษาเหล่านั้นแตกต่างกัน เครื่องมือทางภาษาของอีกฝ่ายจะกลายเป็นจุดสนใจขึ้นมา และนี่คือจุดที่ “สไตล์การสนทนา” จะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน” (Tannen, 1984: 264) ผลศึกษาการใช้ DM ก็ถือเป็นเครื่องมือทางภาษาที่มีกฎเกณฑ์แตกต่างกันในแต่ละภาษา เป็นสิ่งที่ผู้พูดภาษาแม่ด้วยกันมองไม่เห็น แต่เมื่อเครื่องมือทางภาษาดังกล่าวถูกใช้โดยผู้ที่มาจากต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรม เราจะสังเกตเห็นข้อแตกต่างของการใช้ที่ขึ้นมา สะท้อนให้เห็นว่าสไตล์การสนทนาไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล แต่มีรากฐานจากค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างผู้พูดชาวไทยอาจเป็นกลุ่มคนที่มีสไตล์การสนทนาตามที่ Tannen (1979a) เรียกว่า “rapport-based” หรือเน้นการสร้างสัมพันธภาพกับอีกฝ่าย จึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เมื่อไม่แน่ใจสงสัยก็จะพูดออกมา หรือมักถามคำถาม พูดเร็ว พูดดัง พูดทันที พูดแทรก และแสดงความกระตือรือร้น (Tannen 1979a, อ้างถึงใน Tannen, 1984: 263) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้เกิดความชัดเจนควรนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลการสนทนาของผู้พูดชาวไทยว่า มีการใช้รูปสำนวนภาษาอย่างไรตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเพื่อพิสูจน์ความเหมือนต่าง รวมทั้งเรื่องการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น

## 6. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาที่ค้นพบในงานวิจัยนี้อาจนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เช่น ในวิชาสนทนา โดยเริ่มสอนจากคำที่ผู้พูดชาวญี่ปุ่นมักใช้ตอนเปลี่ยนหัวข้อสนทนาและเป็นคำที่ NNS ใช้งานได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติสูงสุดซึ่งได้แก่ 「でも」 「えっ」 และ 「なんかな」 ผู้วิจัยขอเสนอให้จัดลำดับการสอนตามระดับความสามารถของผู้เรียน โดยสมมติสถานการณ์ฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนา เช่น “ขณะนี้คู่สนทนาได้เล่าถึงเรื่องการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ญี่ปุ่นให้คุณฟัง”

ผู้เรียนในระดับต้นให้ฝึกใช้ 「えっ」 ที่ออกเสียงคล้ายคำว่า “เอ๊ะ” ในภาษาไทยและมีวิธีใช้ที่ไม่ซับซ้อน ในที่นี้ผู้เรียนอาจลองฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนาโดยสอบถามข้อมูลรายละเอียดอื่นจากคู่สนทนาเช่น 「えっ一人で行きましたか。」 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการใช้ กล่าวคือ รูปสำนวนภาษาจะต้องประโยคคำถาม และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า

ผู้เรียนในระดับกลางถึงกลาง-สูงให้ฝึกใช้ 「なんかな」 อันเป็น DM ที่ผู้พูดใช้เพื่อเริ่มต้นเล่าเรื่องต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ ความคิด แต่แฝงไว้ด้วยท่าทีลังเล ในที่นี้ผู้เรียนอาจลองฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนาเพื่อเล่าประสบการณ์หรือแสดงความคิดเห็นของตนเอง เช่น 「なんかな去年まで私、日本に住んでいましたよ。」 หรือ 「なんかな私も日本が大好きで、よく旅行するんです。」 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการใช้ กล่าวคือ รูปสำนวน

ภาษาจะต้องเป็นประโยคบอกเล่า และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า รวมถึงต้องเป็นข้อมูลให้ผู้ฟังไม่ทราบมาก่อน ส่วนการฝึกใช้「でも」ซึ่งมีความหมายและวิธีใช้ใกล้เคียงกับ “แต่ว่า” ในภาษาไทยนั้น ผู้สอนควรเน้นย้ำว่าเนื้อหาควรเป็นสิ่งที่ทั้งผู้พูดและผู้ฟังมีข้อมูลร่วมกันอยู่ ไม่ใช่ข้อมูลใหม่ที่ไม่เชื่อมโยงกับบริบทการสนทนาก่อนหน้านี้ ในที่นี้ผู้เรียนอาจลองฝึกเปลี่ยนหัวข้อสนทนา เช่น「でも、最近日本では物価が高くなったんですね。」ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการใช้ กล่าวคือ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า (ในที่นี้คู่สนทนาน่าจะทราบดีเนื่องจากเพิ่งไปท่องเที่ยวมา) และไม่ควรถูกเปลี่ยนเป็นเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกันอย่างเช่น ✕「でも、今パラゴンのバーゲンセールへ行きたいです。」 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนหัวข้ออย่างกะทันหัน อีกทั้งทั้งเนื้อหาในถ้อยคำที่ตามมายังไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้า จึงถือว่าขาดความเชื่อมโยงในแง่เนื้อหา และถึงแม้คำนี้จะแปลได้ว่า “แต่ว่า” เหมือนภาษาไทย แต่ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นจะใช้สื่อความหมายที่ “อ่อนนุ่มกว่า” ไม่ใช่การโต้แย้งอย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งการใช้「でも」เปลี่ยนหัวข้อสนทนาบ่อยครั้งก็อาจเกิดภาพลักษณ์เชิงลบพึงคล้ายต้องการโต้แย้งสิ่งที่พูดมาก่อนหน้าตลอดเวลาจึงควรระมัดระวัง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีใช้ในมิติของวัจนปฏิบัติศาสตร์มากขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ การเรียนการสอน DM ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเงื่อนไขการใช้ (ถ้อยคำด้านหลังต้องตามด้วยประโยคประเภทใด เช่น คำถาม/บอกเล่า และเนื้อหาจะต้องมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่พูดมาก่อนหน้าหรือไม่) อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ “บริบทการใช้” ไม่ใช่แค่การท่องจำ และควรฝึกฝนผ่านการจำลองสถานการณ์จริง เช่น แสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกใช้คำได้อย่างเหมาะสม



## เอกสารอ้างอิง (References)

- ยุพวรรณ โสภิตวุฒิมวงศ์. (2566). *หน้าที่การใช้ดัชนีปริจเฉท* ด้ม ในการสนทนาเรื่องลัทธิเพทระของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย. *JSN Journal*, 13(1), 105-128.
- Schiffrin, D. (1987). *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tannen, D. (1984). *Conversational Style: Analyzing Talk among Friends*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corporation.
- 有賀千佳子 (1993). 『対話における接続詞の機能について—「それで」の用法を手がかりに』 『日本語教育』 79, 89-101.
- 石黒圭 (2008). 『文章は接続詞で決まる』 東京：光文社.
- 伊藤翼斗 (2018). 『発話冒頭における言語要素の語順と相互行為』 大阪：大阪大学出版会.
- 小暮律子 (2002). 「日本語母語話者と日本語学習者の話題転換表現の使用について」 『第二言語としての日本語の習得研究』 5, 5-23.
- 田窪行則・金水敏 (1997). 「応答詞・感動詞の談話的機能」 音声文法研究会 (編) 『文法と音声』 (257-279). 東京：くろしお.
- 田中奈緒美 (2015). 「話題転換時における談話標識の使用に関する日中比較」 『島根大学外国語教育センター』 10, 131-141.
- 田中奈緒美 (2018). 「談話理解の視点から見た話題開始のための談話標識の分類」 『日本語教育』 170, 130-137.
- 張未未 (2022). 「日本語の雑談の物語開始における談話標識の使用傾向—「あー、そう、でも、なんか」のしくみ—」 『日本語の研究』 18(2), 55-71.
- 張未未 (2023). 「日本語学習者による雑談の物語開始における談話標識の使用傾向—日本語母語話者との比較を通して—」 『早稲田大学大学院教育学研究科紀要』 30(2), 149-159.
- 筒井佐代 (2012). 『雑談の構造分析』 東京：くろしお.
- 富樫純 (2001). 「情報の獲得を示す談話標識について」 『筑波日本語研究』 6, 19-41.
- 西阪仰・串田秀也・熊谷智子 (2008). 「特集『相互行為における言語使用：会話データを用いた研究』について」 『社会言語科学』 10(2), 13-15.
- 廣瀬浩三 (2020). 「談話標識研究のエッセンス」 『島根大学外国語教育センタージャーナル』 15, 1-10.
- 村上恵・熊取谷哲夫 (1995). 「談話トピックの結束性と展開構造」 『表現研究』 62, 101-111.
- 楊虹 (2005). 「日本語母語場面の会話に見られる話題開始表現」 『人間文化論叢』 8, 327-336.

若松史恵 (2021). 「話題開始部の冒頭に現れる言語形式についての一考察—談話標識「え」「ええと」「でも」「なんか」に着目して—」 『社会言語科学』 24(1), 173-188.

---

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: Yuphawan.S@chula.ac.th

Received: 2025/07/24

Revised: 2025/10/08

Accepted: 2025/11/01